

Aspecte referitoare la orașul Târgu Jiu în timpul ocupației germane din primul război mondial (1916-1918). Secvențe de viață cotidiană surprinse prin cercetări din arhivele gorjene

*Gabriel Sarcină*¹

Summary: Issues to the city of Targu-Jiu on during the German occupation of the First World War (1916-1918). Sequences caught in everyday life by researching in Gorj archives.

After Romania entered the war, the city of Targu Jiu passed on army German occupation in early November 1916.

Daily life of the city Targu-Jiu has undergone major changes with the acquisition of Komandantura Stage 264 control. Now, the entire population was forced to wear an "identity ticket" (ausweis), there were introduced cards for basic foods, the officials were forced to learn German language, it was passed to a strict control on civilians coming in or out of the town and also there were imposed restrictive measures for people who were under 17 years old.

Through various ordinances and acknowledgment there were taken into account the cleanliness of the city, the lands and gardens cultivation, the selling of the peasants' products only in the markets, the combat of flies and mosquitoes, the eradication of stray dogs, the introduction of "summer time", the protection against fire or enemy airplanes .

Local Mayor and the Town Council, with the consent of the occupants tried to ensure a minimal support for some disadvantaged categories such as children, the sick civilians from hospitals, the women and children of the mobilizing men, the war prisoners. Also it was championed for keeping "the ancestral traditions".

Keywords: The First World War, Targu Jiu-everyday life, the German occupation, The

Komandantura Stage 264, ausweis, bread and meat cards.

Este cunoscut faptul că urbea de pe Jiu a fost una dintre cele mai afectate² localități din Vechiul Regat în perioada primului război mondial. În săptămânile

¹ Profesor de istorie, Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși” Peștișani; g-mail: gabisarcina@gmail.com.

² În privința pagubelor înregistrate de oraș, în primul război mondial, vezi pe larg în „Declarație” și „Memoriu”, ambele aparținând fostului Primar Constantin Bălănescu, cel care cifra prejudiciul la suma de „1.002.351 lei, în momentul invaziei <sau> 1.779.329 lei după prețurile actuale” (S.J.G.A.N., *Fond Primăria Orașului Târgu Jiu*, dos. 35/1918, f. 41 și 45 f.v., în continuare Primăria Tg. Jiu), adică 1918-1919. Mai târziu, în anul 1921, în urma deciziei Tribunalului Jud. Gorj, evaluarea totală a pagubelor era stabilită la suma de 1.251.789 lei (*Ibidem*, f. 91).

care au urmat luptelor de la podul Jiului³ s-a dat ordinul de evacuare⁴ pentru ca ulterior, armatele Puterilor Centrale să treacă la ocuparea orașului și nu numai.

După instaurarea ocupației germane, Administrația Militară locală (Militärverwaltung in Distrikts Gorj) a impus o serie de măsuri care au avut în vedere un control strict asupra întregului județ și, implicit, a reședinței acestuia. Prin urmare, târgujenii au primit un ausweis (bilet de identitate) al cărui titular era „...obligat a-l purta permanent la el”⁵. Indiferent, dacă era pierdut, în caz de deces sau de căsătorie trebuia să fie anunțată Primăria⁶. Aceasta, la rândul ei, va comunica Komandanturei Etapei⁷ (Etappen Kommandantur Nr. 264). De asemenea, legat de acest caz, pentru „...pedeapsa aplicată unui minor sunt răspunzători părinții și tutorii”⁸.

Concomitent, pentru a îmbunătăți comunicarea în teritoriul ocupat, dar și pentru a se face mai bine înțelese, autoritățile germane au angajat traducători⁹ și au impus funcționarilor publici să frecventeze cursuri „...pentru a învăța nemțește”¹⁰. Ulterior, obligativitatea învățării limbii germane s-a extins și prin modificarea programelor școlare pentru elevi¹¹.

Prin diverse dispoziții¹² emise de Primăria Târgu Jiu, aprobate sau impuse de Komandantură, s-a urmărit „asanarea și curățenia Orașului”. Mai precis s-a impus proprietarilor și chiriașilor „...să aibă cea mai mare curățenie la locuințele lor și în curte, gunoarele aflate prin curți și grădini se vor arde sau se vor duce pe terenul Primăriei, peste podul Jiului, unde se vor îngropa în locuri indicate printr-un drapel

³ Pentru mai multe detalii despre luptele de la podul Jiului, din 14-16 octombrie 1916, a se vedea N. Pătrășcoiu, *Bătălia de la Jiu, octombrie 1916*, în *Litua*, Anul II, Târgu Jiu, 1982, p. 217-228.

⁴ Este vorba despre ordinul cu „No. 4.667 <dat de Autoritatea Militară Română, prin intermediul Diviziei I> cu 2 zile înainte de ocuparea orașului” (*S.J.G.A.N., Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 35/1918*, f. 45). Cum centralii au intrat în oraș în noaptea de 1/2 noiembrie 1916, ordinul a fost dat, cel mai probabil, la 30 octombrie același an.

⁵ *Idem, dos. 7/1918*, f. 254.

⁶ *Ibidem*: încălcarea acestor dispozițiuni ducea la „...închisoare până la 3 ani, amendă până la 20.000 lei (...) sau amândouă împreună”.

⁷ Komandantura Etapei Nr. 264 a fost forul tutelar al orașului Târgu Jiu în timpul ocupației centralilor. Avea sediul în str. T. Vladimirescu, Nr. 12, în clădirea Palatului Comunal și se subordona „Distrikts Kommandantur Gorj”. Între comandanții săi am identificat pe Oberstleutenant und Komandant Freiherr von Seherr-Shoss, Oberleutenant und Verwaltungsoffizier Schimkat, Căpitan de Cavalerie și Comandant von Itzenplitz, Maior Sauer, Maior und Komandant von Hollenfer.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Postul de traducător pentru întreaga plasă Ocolu - cu reședința la Târgu Jiu - a revenit Doamnei Sally S. Iosef care „...cunoștea bine, atât limba germană cât și limba română” (*Idem, Fond Prefectura Jud. Gorj, dos. 2/1917*, f. 14, în continuare Prefectura Gorj).

¹⁰ *Idem, Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 15/1918*, f. 44. Aceste cursuri au fost organizate în localul „...Gimnaziului (T. Vladimirescu, n.n.) în fiecare Marți, Joi și Sâmbătă” (*Idem, Fond Secția Sanitară a Jud. Gorj, dos. 5/1917*, f. 157).

¹¹ *Idem, Fond Liceul T. Vladimirescu* (în continuare L.T.V), *dos. 123/1914-1918*, f. 75: „...în clasa I se introduc 2 ore de limba germană, iar în clasa a II-a vor fi 4 ore de limba germană”.

¹² Dispoziții sau ordonanțe. Erau emise de „Autoritate Comunală”, reprezentată de Primarul C. Bălănescu și Secretarul Gh. Cornicioiu, și aveau girul Komandanturei. Pe larg despre acestea, vezi mai jos nota 67.

alb, curățirea de urgență a latrinelor caselor, spălându-se deseori scaunul cu leșie fierbinte, repararea ghizdurilor fântânilor, adaptând la ele ciuturi fixe, spălarea rufelor în Jiu este cu desăvârșire oprită în sus de abatorul comunal”¹³. Totodată nu au fost uitate străzile, piețele și canalele care au fost date în grija „cantonerilor serviciului”. Aceiași „cantoneri și oameni cu carele de corvoadă, care se vor da de către Poliția Orașului, vor curăța de gunoaie și murdării curțile refugiaților care încă nu s-au reîntors la vetre”¹⁴. Dorindu-se a se evita apariția unor „focare de infecțiune” s-a decis igienizarea canalului Hodinău, adică „...strada Progresul până la revărsarea în Jiu”¹⁵.

Pentru a contracara o eventuală lipsă de „zarzavaturi și hrană”, datorate „...plecării în război a zarzavagiilor străini și a mobilizaților orășeni din localitate”, autoritățile locale românești, caucionate de aceiași Komandantură, au decis ca „...toți orășenii, proprietari sau chiriași, a munci și cultiva grădinile și terenurile ce le posedă, nefiind îngăduit să rămână absolut nici o bucățică de pământ nemuncită”¹⁶. Ba chiar mai mult, „...terenurile aparținând refugiaților încă neîntorși la vetre, se vor munci și cultiva de către vecinii de alături care se găsesc în oraș” iar dacă „...vecinii se găsesc în neputință din lipsă de brațe sau mijloace de a munci (...) Primăria va lua măsuri pentru cultivarea acestora”¹⁷. Nemulțumit de rezultatele obținute, Primarul C. Bălănescu a revenit cu o nouă încunoștințare reamintind concitadinilor săi despre obligativitatea de a cultiva grădinile și terenurile¹⁸. În pofida acestor măsuri, agronomul Komandanturii¹⁹ a muștră public Primăria căreia îi amintea de „...neglijențele din anul trecut”²⁰ și îi sugera ca „...grădinile fără stăpân să se închirieze la rudele proprietarului și unde nu sunt rude la oamenii săraci”²¹.

Datorită localnicilor refugiați în Moldova, Primăria a fost nevoită să ia măsuri pentru a limita la minimum „...devastările și prădăciunile din casele”²² acestora.

¹³ Idem, *Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 11/1918*, f. 9.

¹⁴ *Ibidem*, f. 15.

¹⁵ Idem, *dos. 7/1918*, f. 15.

¹⁶ *Ibidem*, f. 20

¹⁷ *Ibidem*, 21.

¹⁸ *Ibidem*, f. 49: „în această zi (28 mai 1917, n.n.), o comisiune mixtă va proceda la facerea unui control spre a constata executarea acestei dispozițiuni și cei ce se vor găsi că nu s-au conformat vor fi aspru pedepsiți cu amendă și închisoare”.

¹⁹ Este vorba despre un anume maior Heller.

²⁰ Agronomul Komandanturii reproșa autorităților târgujiene faptul că în anul 1917 rămăsese o suprafață mare de pământ necultivată. Totodată, atrăgea atenția ca în anul 1918 să nu se mai repete această ispravă.

²¹ *Ibidem*, f. 51.

²² Menționăm aici, ordonanța din 4 aprilie 1917, conform căreia „...orășenii în casele cărora se găsesc lucruri sau obiecte care nu le aparțin (...) să le aducă la Primăria Orașului (...) în termen de cel mult 15 zile” (Idem, *dos. 11/1917*, f. 5). Exista și posibilitatea păstrării bunurilor cu condiția ca „proprietarii să fie cunoscuți” iar păstrătorii acelor bunuri să anunțe „în scris Autoritățile Comunale în termen de 15 zile” (*Ibidem*, f. 5 vs.)

Sursele istorice locale²³ abundă în numeroase informații pe această temă, bunurile declarate de către târgujieni, găsite în propriile locuințe sau anexe ale acestora, acoperind o paletă largă de produse²⁴ al căror inventar însă nu-l constituie obiectul materialului nostru.

O altă problemă stringentă cu care s-a confruntat municipalitatea în această perioadă a fost „lăsarea câinilor liberi pe stradele orașului”. Posibilitatea răspândirii turbării asupra întregii populații a determinat factorii de decizie să impună ca „...toți câinii să fie legați în curte iar cei lăsați liberi să fie uciși imediat, iar proprietari supuși judecății”²⁵. Cum nu toți s-au conformat, unii au fost amendați²⁶. Ulterior, Consiliul comunal a impus posesorilor de câini să plătească o taxă care fluctua în funcție de locația fiecăruia²⁷. Pentru strângerea câinilor vagabonzi de pe străzile orașului a fost necesar să se apeleze la serviciile atelierului „onor Komandanturei” ca să se adapteze o trăsură pentru „a servi scopului ce i s-a dat”²⁸.

Un aspect urmărit cu asiduitate pe întreaga perioadă a ocupației a fost controlul strict asupra alimentelor și implicit a celor care le comercializau, indiferent dacă aceștia erau comercianți de profesie²⁹ sau simpli precupeți. Prin urmare, Komandantura a impus „tuturor locuitorilor din Târgu Jiu a cumpăra de la țărani produse numai de la gheretele din piață și locurile destinate în acest scop”³⁰. Astfel, cel puțin la nivel declarativ, se urmărea diminuarea speculei și ca „mulțimea să nu păgubească”. În acest sens, pentru ca populația să nu ofere prețuri mai mari decât cele fixate a fost publicată o listă de prețuri³¹, redată mai jos, la diverse produse:

²³ Avem în vedere aici doar informațiile găsite de noi la Serviciul Județean Gorj al Arhivelor Naționale.

²⁴ Spațiul restrâns al acestui material nu ne permite o inventariere precisă a acestor produse. Am dorit să surprindem însă unele justificări ale posesorilor vremelnici de bunuri ale refugiaților, care ni s-au părut demne de reținut, motiv pentru care le-am și redat: „aduse de către germani în curtea caselor (...) nește soldați germani, la plecare, au lăsat în curtea casei mele obiectele următoare... (...) casa mea a fost locuită de germani. La plecare aceștia au lăsat obiecte străine (...) am găsit acasă obiectele... (...) în casele mele din strada Traian, No. 2 am următoarele obiecte streine...” (Idem, *dos. 17/1917*, f. 2, 5, 15, 17, 18).

²⁵ Idem, *dos. 7/1918*, f. 25.

²⁶ Este și cazul lui „Gh. Albușescu din str. Unirei, No. 143 care a fost amendat cu suma de lei 50 pentru că a lăsat câinele seu liber” (*Ibidem*, f. 56).

²⁷ Această taxă era de 10 lei pentru primul câine, 15 lei pentru al 2-lea câine și 20 lei pentru al 3-lea câine pentru persoanele care locuiau în Ocolul I sau II. Pentru persoanele care locuiau în Ocolul III, pentru primul câine se plătea 5 lei, pentru al 2-lea câine se plătea 7,5 lei și 10 lei pentru al 3-lea câine (*Ibidem*, f. 154).

²⁸ Idem, *dos. 5/1918*, f. 40. Cu siguranță această trăsură era din metal și închisă ermetic, de aceea s-a și apelat la specialiștii Komandanturei, pentru a nu permite „maidanezilor” să evadeze după ce au fost prinși de hingheri autohtoni.

²⁹ Așa numiții comercianți profesioniști, pe lângă faptul că le erau impuse prețurile la mărfuri, mai trebuiau să „...facă cereri și pentru a li se aproba conducerea propriilor magazine de către Secția Administrativă a Komandanturei Etapei 264” (Idem, *dos. 7/1918*, f. 53).

³⁰ *Ibidem*, f. 52 și 54.

³¹ *Ibidem*, f. 70-71. Această listă a fost completată printr-o alta, la 30 august 1917, care cuprindea prețuri maxime pentru diverse feluri de „...varză, legume păstăi, legume, legume uscate și legume rădăcini” (*Ibidem*, f. 78 și 88).

Denumire produs	Preț produs
Lapte	0,30 lei
Brânză sărată	3,00 lei
Brânză de burduf	4,00 lei
Unt topit	7,00 lei
Ceapă	0,40 lei
Cartofi	0,15 lei
Untură	8,00 lei
Fasole uscată	0,40 lei
Ouă	0,10 lei
Vin	2,00 lei
Țuică	1,60 lei
Oțet de vin sau esență	1,00 lei
Cuie de toate mărimile	3,00 lei
Miere în fagure	4,50 lei
Miere de stup	6,00 lei

Tot în această direcție, s-a interzis cumpărarea de struguri pentru fabricarea vinului sau pentru vânzarea acestora în magazine³², s-au stabilit prețurile maxime pentru făina de grâu și porumb³³, la preparatele Franck-Kafea sau orice alte denumiri³⁴, la săpun de obraz³⁵ și chiar la ouă³⁶.

Alimentele de bază, precum carnea și pâinea, au avut parte de un tratament aparte. Atât carnea³⁷ cât și pâinea³⁸ erau raționalizate și se puteau obține doar în

³² Interdicția nu era totală, în sensul că era permis a se vinde cantități mici de struguri, dar doar în piețe sau în locuri special amenajate pentru astfel de activități.

³³ Acestea erau „...1 Kg-0,50 lei pentru făina de grâu; 0,35 lei-1Kg pentru făina de porumb” (*Ibidem*, f. 126).

³⁴ *Ibidem*, f. 131: „...lei 4,50 Kg din cea mai bună calitate și lei 4,00 Kg din celelalte calități”.

³⁵ *Ibidem*, f. 75: „50 grame pe cap de locuitor cu prețul de 15 bani pentru o bucată de 50 grame și 30 bani pentru 100 grame. Săpunul se poate obține doar prin arătarea ausweisului personal și al cartelei de pâine la magazia Comandanturii (Cazarma Artileriei)”.

³⁶ Populația a fost instruită să nu plătească mai mult de 10 bani pe un ou (*Idem, dos. 11/1917*, f. 67).

³⁷ Cota săptămânală de carne era „150 de grame pentru fiecare cap” așa cum reiese dintr-o adresă a Primăriei către Komandantură prin care se anunța că „...numărul locuitorilor orașului (Târgu Jiu, n.n.) s-a ridicat de la 6.609 la 6.977” (*Idem, dos. 11/1918*, f. 180). De asemenea, printr-o ordonanță aparținând Administrației Militare din România, datată 16 ianuarie 1917, zilele de luni, miercuri și vineri deveneau „zile fără carne”. Referitor la acest produs, controlul era foarte strict, ajungându-se să se acorde doar cu aprobarea Biroului Economic (Wirtschaft Schreibtisch) un permis pentru achiziționarea de suine, cabaline, ovine sau bovine vii: „D-nele Mariana C. Dughelescu și Polina Popescu-Sachelarie din acest oraș dorind a cumpăra o purcelușă de la femeia Maria Iordache-Proca din comuna Peștișani <solicită> eliberarea cuvenitului permis” sau „...a da permisie D-lui D. Berceanu din Târgu Jiu de a cumpăra 2 cai de la Andrei Dăianu din Tismana” (*Idem, dos. 22/1917*, f. 28 și 159).

³⁸ Rația de pâine pentru o persoană era de 700 grame, „porțiuni de 2 zile”. Exista și posibilitatea, la solicitarea clientului, ca brutarii să dea în locul unei pâini de 700 grame, mălai sau făină de grâu în

baza unor cartele. Dacă cel dintâi produs se distribuia pe bază de abonament iar înscrierea se făcea la un măcelar³⁹, cel de al doilea produs era distribuit de către brutari și se elibera pe o cartelă care arăta astfel:

Model⁴⁰

700 gr. pâine sau 300 gr. făină de grâu sau 300 gr. făină de porumb	2	3	4	5	6	7
Cartelă de legitimație pentru pâine						
Dl. din strada nu are drept contra unui cupon să primească de la Brutăria 700 gr Pâine sau 300 gr făină de grâu sau 300 gr făină de porumb						
8	9	10	11	12	13	14 15

Prin introducerea cartelelor la pâine se urmărea atât raționalizarea produsului respectiv, justificat prin greutățile războiului, cât și evitarea aglomerațiunii și eficientizarea activităților în brutării. Cum cartelele erau personalizate pentru fiecare membru dintr-o familie, întreaga populație a fost arondată la una din cele 10 brutării existente⁴¹ astfel că „...brutarul va ști mușteriu ce are și le va reserva pâinea până la ora 10 p.m.”⁴².

Pentru că prețul unei pâini era de 0,45 lei iar „...moneda divizionară 0,05 lei și 0,10 lei lipsește, pentru ca brutarii să poată da restul la monetărie de 0,50 lei și 1 Leu”, Primăria a solicitat Komandanturei să aprobe „imprimarea unor bonuri” după următorul model⁴³:

Primăria Orașului Târgu Jiu No. 0.001 1918 BON pentru înlocuirea monedei divizionare 5 BANI Emis din ordinul Komandanturei Etapei 264 <u>pe baza unui deposit în numerar</u> Valabil numai la Brutăriile din Târgu Jiu
--

aceiași cantitate. Totodată, „lucrătorii întrebuințați la munci grele” primeau un surplus zilnic de făină, de 300 grame.

³⁹ Măcelarii care comercializau carnea erau Gh. Țetz, Anghel Ilie, Ion Nicolau, Ilie Nastovici, Gh. Dumitriu și Spirea Dumitrescu (Idem, *dos. 7/1918*, f. 204).

⁴⁰ Idem, *dos. 11/1918*, f. 83 vs.

⁴¹ Aceste brutării erau trei în str. Unirea (proprietari Bogdan Gr., Anghel Ilie și Niculescu Hristea), cinci în str. Victoria (proprietari Anghel Jifcu, Lazăr Velian, Pleanoff Milcu, Schmidt Al. și Stoianoff Constantin), una în str. T. Vladimirescu (proprietar Stoica Ion) și una în str. Transilvania (proprietar Anghel Secotă).

⁴² *Ibidem*, f. 83: „după această oră, dacă nu se ridică (pâinea, n.n.), o poate vinde altuia contra bani”.

⁴³ *Ibidem*, f. 83 vs.

Au fost însă și legitimații comune pentru carne și pâine. Acestea trebuiau „ținute absolut curat (...), cine pierde această legitimație nu mai are drept la o nouă cartelă (...). Cartelele nu sunt valabile decât în mâna titularului sau persoanelor aparținând acelei familii”⁴⁴.

Model⁴⁵

<p>LEGITIMAȚIE PENTRU BONURILE DE CARNE ȘI PÂINE ALE ORAȘULUI TÂRGU JIU</p> <p>D-1 din strada No. are drept la 150 g CARNE săptămânal pentru cap de om 440 g PÂINE zilnic pentru cap de om</p>

După 1 august 1918, porția de hrană zilnică pentru o persoană din rândurile populației târgujiene era de „...300 grame făină grâu sau 375 grame pâine de făină de grâu”, cu mențiunea că „dacă este făină de porumb la dispoziție se poate da până la jumătate făină de porumb”⁴⁶. Tot în această perioadă s-a constatat că unii comercianți refuză „...primirea în plăți a monedei Austro-Ungare și a bancnotelor emise de Banca Generală Română”⁴⁷, ca atare s-a impus acceptarea acestor monede mai ales că exista posibilitatea retragerii autorizațiilor sau chiar închiderii magazinelor pentru comercianți.

Au fost luate măsuri și în ceea ce privește așa numita libertate de circulație a persoanelor. Prin urmare, civilii care nu rămâneau mai mult de 48 ore în oraș trebuiau să meargă la Poliția Militară⁴⁸ (Militärpolitik), aici primeau cartele pentru pâine și carne. Indiferent dacă aceștia rămâneau permanent în Târgu Jiu, veneau trecător mai mult de 48 de ore sau stăteau mai puțin de 48 de ore, toți proprietarii de hoteluri sau locuințe închiriate⁴⁹, unde aceștia rămâneau peste noapte, trebuiau să anunțe Komandantura. Toate aceste persoane, „aflate sub supraveghere”, aveau obligația să poarte „ausweisul personal și biletul de control (Handmeldekarte)”⁵⁰. De asemenea, persoanele civile care părăseau definitiv Târgu Jiul trebuiau să se „desanunțe la poliția civilă”⁵¹.

⁴⁴ Idem, *dos. 5/1918*, f. 177.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 177 vs.

⁴⁶ Idem, *dos. 7/1918*, f. 216.

⁴⁷ Idem, *dos. 11/1918*, f. 40.

⁴⁸ Poliția Militară avea sediul în edificiul Komandanturei de Etapă 264, Str. Tudor Vladimirescu, Nr. 12.

⁴⁹ Acești proprietari de hoteluri dar și gazdele aveau obligația zilnică de a trimite la Komandantură o statistică cu cei pe care îi găzduiau. Aceasta cuprindea, obligatoriu, următoarele date: numele, ziua sosirii, localitatea de unde vine, motivul venirii, cât va sta și ziua plecării.

⁵⁰ Idem, *dos. 7/1918*, f. 239. Ausweisul acestor persoane era marcat de Biroul de control cu ștampila „in Ueberwachung” (sub supraveghere).

⁵¹ *Ibidem*, f. 213.

Măsuri restrictive extinse la nivelul întregului județ Gorj, care au afectat și pe târgujienii, au fost luate după 11 noiembrie 1918⁵² atunci când „toate cârciumile și localurile de distracție publică s-au închis imediat”⁵³, a fost interzisă „...mergerea pe stradă odată cu seara, orice adunare de persoane în timpul zilei, arderea de lumină în locuințe după 10 seara, închiderea tipografiilor și localurilor unde se vând jurnale, părăsirea orașului, ținerea de întâlniri în locuințe”⁵⁴.

Pe așa numita parte de prevenție a fost o muncă febrilă și efervescentă a autorităților românești care au luat măsuri, atât din proprie inițiativă cât și la ordinul germanilor. Astfel, populația a fost instruită cum să se comporte dacă santinelele militare germane îi „somau cu cuvântul Halt (Stai)”⁵⁵; de ce să fie atentă și să se adapteze la timpul de vară⁵⁶ care era „...obligatoriu pentru încunoștințări publice, mersul trenurilor, stabilirea termenelor la judecătoria, la școli, fabrici, hoteluri, bănci, prăvăli”⁵⁷; ce îngrădiri aveau persoanele care nu au împlinit 17 ani⁵⁸; de ce era necesară vaccinarea tuturor locuitorilor împotriva variolei⁵⁹; ce atitudine trebuie adoptată la apariția aeroplanelor inamice⁶⁰; cum trebuie supravegheate vitele proprietate personală pentru a nu fi furate⁶¹; ce măsuri trebuiau luate în vederea „combaterii apariției muștelor și țânțarilor”⁶², altele decât folosirea plasei de la fereastră; care era distanța față de case unde se putea amplasa fânul⁶³; de ce trebuiau curățate coșurile caselor⁶⁴; de ce trebuiau supravegheați copii

⁵² La această dată se înregistrează capitularea Germaniei în primul război mondial.

⁵³ *Ibidem*, f. 269.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ În această situație, orice locuitor trebuia să se oprească imediat, astfel risca să fie împușcat.

⁵⁶ „Timpul de vară” a fost impus de autoritățile germane pentru întreg teritoriul românesc ocupat și cuprindea intervalul de timp 15 aprilie-6 septembrie. Practic, asemănător cu situația din zilele noastre - se „dădeau ceasurile înainte/înapoi” - adică orele 2 din zorii zilei de 15 aprilie deveneau orele 3, ulterior în 6 septembrie, se revenea la ora devansată anterior.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 89.

⁵⁸ Trebuiau să fie însoțiți de adulți dacă frecventau cinematografe, teatre de varietăți și localuri publice de consumațiuni „...de la ora 7 în sus”. Interdicția de a ieși pe străzi după orele 23⁰⁰, exceptând cazul întoarcerii de la reprezentațiuni teatrale (Idem, *Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 11/1917*, f. 108).

⁵⁹ Având la bază ordinul Komandanturei cu nr. 256/1 februarie 1918, Primarul Bălănescu a hotărât ca „...toți locuitorii, indiferent de sex, de la etatea de 3 luni și până la 40 ani inclusiv să fie supuși operațiunii de vaccinare și revaccinare (...) în zilele de sâmbătă 9 și luni 11 februarie a.c.” (Idem, *dos. 7/1918*, f. 17). După aceste operațiuni era eliberat un bilet pe care persoana vaccinată/revaccinată era obligată să-l păstreze. Cine nu se supunea „primea amendă 100 lei sau închisoare”.

⁶⁰ Între măsurile recomandate enumerăm: „tragerea clopotelor, adăpostirea în casele cele mai apropiate sau în pivnițele acestora, depărtarea de ferestre sau porți, stingerea luminilor noaptea” (Idem, *dos. 5/1918*, f. 182).

⁶¹ Datorită înmulțirii furturilor de vite, Komandatura atenționa locuitorii că vor fi pedepsiți „...din cauza prea puținei supravegheri, fie și noaptea” (Idem, *dos. 7/1918*, f. 108).

⁶² Proprietarii erau obligați „...să înlătore gunoarele și murdăriile din grădini, curți și locuri, să astupe bălțile și șanțurile, latrinele se vor ține în stare perfectă de curățenie, bucătăriile și camerele de aprovizionare se vor apăra contra muștelor prin rețele de muște” (*Ibidem*, f. 82).

⁶³ Idem, *dos. 11/1917*, f. 82 și 84: „...distanța era de cel puțin 25 metri. Totodată era interzisă păstrarea fânului în șoproane”.

pentru a nu umbla cu focul⁶⁵. De altfel, temerea față de incendii a determinat autoritățile germane să atenționeze Primăria, în mai multe rânduri, să aibe în vedere achiziționarea de „...sacale pentru apă și mai multe scări de incendiu”⁶⁶.

În sprijinul acestor activități preventive, pentru a fi puse în aplicare cu responsabilitate și la timp, autoritățile au venit cu numeroase ordonanțe sau încunoștințări⁶⁷. Fiecare dintre acestea cuprindeau referiri și la contravenienți care intrau atât sub incidența legislației românești cât și a măsurilor punitive și unilaterale impuse de autoritățile de ocupație. Așa cum rezultă din cercetărilor noastre, am identificat o sută cinci locuitori din Târgu Jiu care au fost amendati pentru că nu au respectat legislația aferentă. Motivele pentru care au primit amenzi au fost diverse⁶⁸-unele grave, altele puerile-sumele fiind cuprinse între „...5 lei și 1.000 lei”. Bineînțeles că amenzile nu au fost aplicate doar pentru „educarea populației” în spiritul civic ci, cu siguranță, au fost și un mijloc de intimidare a acesteia din partea autorităților germane.

Datorită faptului că în Târgu Jiu existau numeroși „...săraci, schilozi, infirmi, femei și copii de ai mobilizațiilor, internațiilor și diferiților neputincioși care nu-și pot procura hrana”⁶⁹, autoritățile române în colaborare cu cele germane au decis înființarea unei cantine pentru nevoiași. Aceasta era denumită „Ospătăria populară” și avea ca model organizații cu același profil din Germania. Ospătăria își propunea să asigure hrana zilnică a nevoiașilor. De aceea s-a făcut apel la oamenii de bine pentru a „subscrie orice sume” dar și la „gospodine pentru prepararea hranei”. Se preconiza a începe activitatea din data de „...25 decembrie 1917, în localul anume aranjat din strada Sf. Nicolae, Nr. 76-Casele Schuster”⁷⁰. Tot în spiritul acesta de întrajutorare a celor săraci trebuie interpretat și gestul D-nei Sofia Gârbea care „...dorea să aducă cu carele din cătunul Hurezani la Târgu Jiu un vagon de grâu”⁷¹. Și alte categorii defavorizate au fost avute în vedere pentru a li se acorda un sprijin

⁶⁴ În acest sens, au fost date încunoștințări în 28 august 1917, 29 octombrie 1917, 2 noiembrie 1917 sau în 28 februarie 1918. Se dorea evitarea izbucnirii incendiilor.

⁶⁵ „Constantin Gătan, Str. Agriculturii, No. 8 a fost amendat cu 50 lei pentru că nu a supravegheat copilul care a dat foc la o clădire de fân” (*Ibidem*, f. 72).

⁶⁶ *Idem*, dos. 5/1918, f. 142. Cu prilejul izbucnirii incendiului la Cazarma de Artilerie (24 septembrie 1918) s-a constatat că nu există nici o scară de incendiu, lipsea apa și sacaua pentru apă.

⁶⁷ Atât ordonanțele cât și încunoștințările erau tipărite în limba germană și română. Numărul exemplarelor varia de la un caz la altul. Cuprinsul unei ordonanțe era adus la cunoștința tuturor, de obicei, prin baterea tobei sau prin afișare în diverse locuri publice. Responsabili cu executarea prevederilor ordonanțelor sau încunoștințărilor erau, de fiecare dată, „agenții administrativi și polițieniști”.

⁶⁸ *Idem*, dos. 35/1918, f. 64 f.v.: „pentru că a vândut 1 pereche boi fără ausweis (...) n-a predat arma (...) a înșelat armatele germane (...) a măcinat fără permis (...) nu a rănit zăpada din fața casei (...) a condus pe stradă câinele fără lanț” sau pentru „insulte aduse armatei Imperiale Germane” (*Idem*, *Fond Prefectura Gorj*, dos. 1/1919, f. 361).

⁶⁹ *Idem*, *Fond Primăria Tg. Jiu*, dos. 11/1918, f. 64.

⁷⁰ *Idem*, dos. 15/1918, f. 51.

⁷¹ Acest vagon de grâu era „...oferit spre cumpărare Primăriei acestui oraș pentru alimentarea populației” (*Idem*, dos. 22/1917, f. 81). Primarul C. Bălănescu solicitând „cuvénita permisiune”, de la autoritățile germane.

minimal. Amintim aici elevii chiriași de la Gimnaziul Tudor Vladimirescu⁷², bolnavii din spitalele civile⁷³ sau prizonierii de război din Lagărul de prizonieri și Lazaret⁷⁴, cei din urmă beneficiind de servicii religioase lunare⁷⁵ sau ori de câte ori era nevoie⁷⁶.

Au fost necesare aprobări speciale - demersuri inițiate de către Primărie - de la autoritățile de ocupație pentru a li se permite târgujienilor să desfășoare și să perpetueze în același timp „datinile strămoșești”. Astfel de aprobări au fost necesare pentru achiziționarea și folosirea lumânărilor în noaptea Vinerei Mari și a Învierii Domnului⁷⁷, pentru tăierea mieilor de Sfintele Sărbători de Paște⁷⁸ ori distribuirea unui surplus de făină de grâu atât de necesară fabricării de covrigi pentru „Pițărâi”⁷⁹ sau colaci pentru ajunul Crăciunului⁸⁰.

⁷² Este vorba doar despre elevii care frecventau Gimnaziul T. Vladimirescu și care locuiau în case „...neluminate cu electricitate, să primească câte 2 litri de gaz lunar” (Idem, *Fond L.T.V, dos. 123/1914-1918*, f. 24). Interesantă ni s-a părut și motivația acestei solicitări, pretext pentru care o și înfățișăm: „...spre a putea să învețe lecțiile fiindcă gazdele lor luminează cu cantitatea de petrol ce li se dă pentru trebuințele lor lăsând pe elevii din camerele cu chirii în întuneric” (*Ibidem*, f. 26 vs.).

⁷³ Pentru hrana acestora „...toți locuitorii care posedă găini sunt obligați să predea în fiecare săptămână la Primăria orașului câte un ou” (Idem, *Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 11/1918*, f. 52).

⁷⁴ Cu acordul Komandanturei, inițial cei „380 soldați prizonieri ortodoksi” (Idem, *Fond Protoieria Jud. Gorj, dos. 391/1917*, f. 1, în continuare Protoieria Gorj) apoi cei „600 de prizonieri (au fost vizitați, n.n.) de preoți, Doamnele de la Crucea Roșie și elevi de la Gimnaziu” (Idem, *Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 6/1918*, f. 8 și 22). Ulterior, Primăria și Prefectura le-au oferit „...o masă cu pâine din făină de grâu și carne de porc” (Idem, *dos. 11/1918*, f. 8 și 13).

⁷⁵ Prin adresa cu No. 1.507/9 iulie 1917, Prefectul Culcer solicita Părintelui Protoieru D. Bardan ca, lunar, un preot să „oficieze în lagărul de prizonieri un serviciu religios” (Idem, *Fond Protoieria Gorj, dos. 391/1917*, f. 1).

⁷⁶ Menționăm aici cazul prizonierului rus care a încetat din viață în lagărul de prizonieri și căruia i s-a oficiat serviciul religios pentru înmormântare (Idem, *dos. 395/1918*, f. 52).

⁷⁷ „Pentru menținerea tradiției vă rog (eu, primarul C. Bălănescu, n.n.) să permiteți a se vinde circa 30 Kg lumânări (...) la un preț stabilit de D-voastră” (Idem, *Fond Primăria Tg. Jiu, dos. 6/1918*, f. 365).

⁷⁸ Pentru Sărbătorile Sf. Paști, „Komandantura a aprobat tăierea a 300 miei (...) parte bărbătească” (Idem, *dos. 7/1918*, f. 107 și 135). Prețurile erau următoarele: „carnea de miel-2,50 lei kg; căpățâna-0,75 lei bucata; drobul-0,75 lei bucata; măruntaiele (mațele și picioarele) 0,25 lei” (Idem, *dos. 11/1918*, f. 122). Au fost impuse și norme de distribuire în sensul că „1 familie până la 4 persoane va cumpăra ¼ miel iar o familie de la 4 membrii în sus va putea cumpăra ½ miel” (*Ibidem*).

⁷⁹ Este vorba de „...400 kg făină de grâu distribuită covrigarilor să facă așa-ziiși Pițărâi” (*Ibidem*, f. 5).

⁸⁰ Cantitatea de făină de grâu pentru fabricarea acestor colaci era doar de 15 Kg.